

جهانی است. لذا توجه به کیفیت و کمیت تولید، توزیع و مصرف اسباب بازی در کشورمان که به لحاظ جمعیتی، از بافت بسیار جوانی برخوردار است، لازم و ضروری است.^۱

هر اندازه والدین از نحوه شکل گیری شخصیت و نیازهای کودکان کم اطلاع تر باشند، به همان اندازه زمینه را برای سودجویی سودجویان آماده تر می سازند.

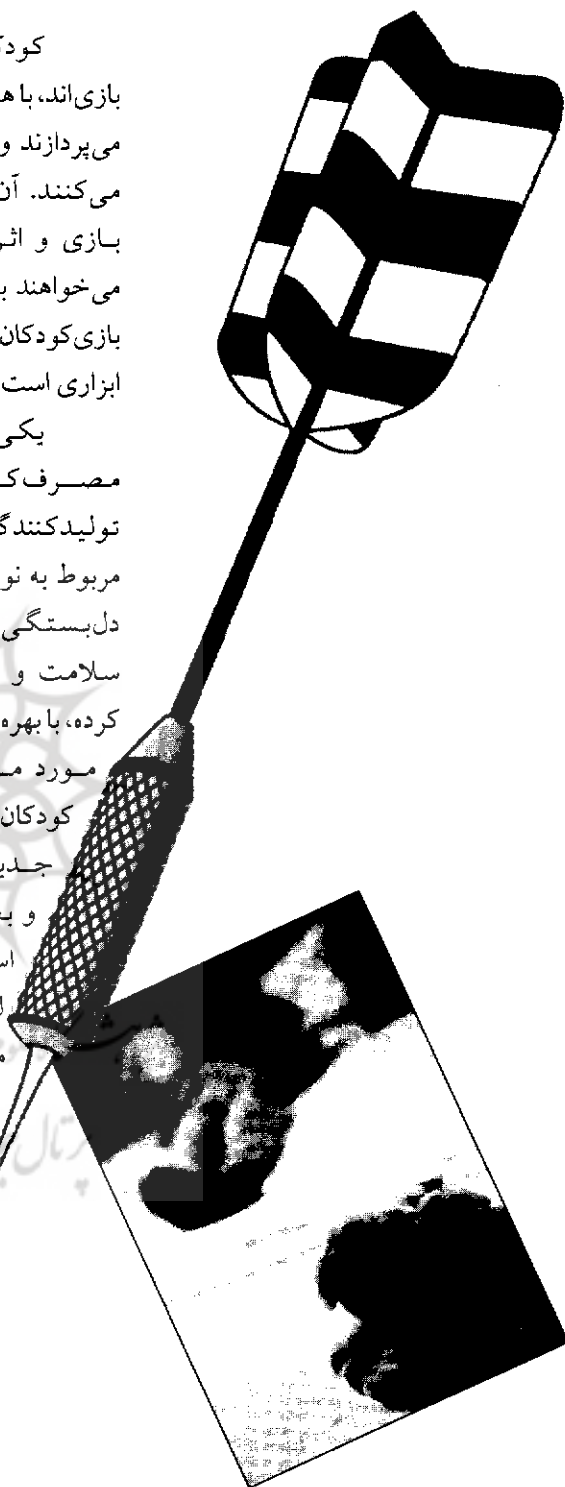
باید والدین آگاه باشند که هر چیزی را تحت عنوان اسباب بازی خریداری نکنند. همان طور که در مورد مواد غذایی کسودک دقت و وسواس به خرج می دهند که سالم و بهداشتی باشد، باید به غذای روحی و روانی (اسباب سازی، کتاب، برنامه های تلویزیونی و...) نیز توجه کنند.

چه بسیارند وسایل و اسباب بازی هایی که نه تنها موجبات رشد کودکان را فراهم نمی کنند، بلکه سبب وارد آمدن صدمه بدنی، فکری و حتی اخلاقی به فرزندان هم می شوند. والدین باید دقت داشته باشند

کودکان علاقه مند به فعالیت و بازی اند، با هر نوع شیء و وسیله به بازی می پردازند و به نوعی خود را سرگرم می کنند. آن ها توجهی به سودبخشی بازی و اثرات آن ندارند و فقط می خواهند بازی کنند. بدیهی است که بازی کودکان همواره متأثر از وسایل ابزاری است که در اختیار دارند.

یکی از گرفتاری های جوامع مصرف کننده این است که تولیدکنندگان و فروشندگان وسایل مربوط به نوزادان و کودکان از علاقه و دل بستگی والدین نسبت به رفاه، سلامت و رشد کودکان سوء استفاده کرده، با بهره گیری از کم اطلاعی آنان در مورد مراحل رشد و نیازهای کودکان، هر روز وسایل و کالاهای جدید و غالباً غیر ضروری و بعضاً مضر را به صورت اسباب بازی، پوشاک و لوازم التحریر و غیره عرضه می کنند.

امروزه صنعت اسباب بازی بعد از صنایع نظامی دومین تجارت سودآور

خط آفرین

اسباب بازی های

استفراغ یا ناراحتی شد، به ویژه اگر جسم بلعیده شده تیز باشد، باید فوراً او را به پزشک یا بیمارستان برسانید. دادن مسهل به این گونه کودکان نه تنها سودی ندارد، بلکه ممکن است زیان آور نیز باشد.

- بعضی از اشیای دیگر مانند مکعب‌های ساختمانی، لگوها، دکمه‌ها، بادام زمینی و... ممکن است مجاری هوا را مسدود کنند و موجب خفگی شوند، لذا توصیه می‌شود تا سن سه سالگی اسباب‌بازی‌هایی در اختیار کودک قرار دهید که موجب خفگی او نشود.

- کودکان، مخصوصاً بین ۶-۱۸ ماهگی، بالذت تمام به هر چیز گاز می‌زنند و از آن جایی که دندان‌های شیرینی بسیار تیزند، باید اسباب‌بازی‌های کودک را کاملاً آزمایش کنید و هر چیزی که در اثر گاز زدن بشکند، به خصوص اجسام نوک تیز و لبه‌دار فلزی و پلاستیک سخت و شکننده، باید کنار گذاشته شود. برای این کودکان اسباب‌بازی‌های نرم و حتی الامکان قابل شست‌وشو و نشکن تهیه کنید.

- اگر تمام یا قسمتی از اسباب‌بازی خریداری شده از سرب ساخته شده باشد، خطر جدی کودک را تهدید می‌کند، زیرا سرب به علت نرمی زیاد به دست کودک مالیده می‌شود و به هنگام خوردن چیزی وارد بدن شده، باعث مسمومیت تدریجی و شدید در آن‌ها می‌گردد. تماس با آب، هوا، خاک یا اشیای آلوده به سرب، علت اصلی این

جبران‌ناپذیر است که قوانین و مقررات ویژه‌ای برای کنترل میزان خطرناک بودن اسباب‌بازی‌ها در بیش‌تر ممالک دنیا وضع گردیده است و نادیده گرفتن این قوانین مجازات‌های شدیدی به همراه دارد. متأسفانه تولیدکنندگان فقط به فکر منافع مادی خود هستند و در مواردی که در کشور خودشان فروش این گونه وسایل ممنوع شده است آن‌ها را به سایر کشورها، خصوصاً کشورهای جهان سوم، صادر کرده‌اند.^۱

نکات قابل توجه

در هنگام تهیه اسباب‌بازی

والدین به هنگام خرید اسباب‌بازی باید به نکات زیر توجه داشته باشند:

- کودک شما بسیاری چیزها را از راه دهان فرا می‌گیرد، مثلاً این که چیزها چه مزه‌ای دارند؛ شیرین یا ترش، تلخ یا معمولی و همین‌طور این که چه احساسی در دهان ایجاد می‌کنند و داغ یا سرد، نرم یا سخت‌اند. آن‌ها همه چیز را به سوی دهان می‌برند. اشیای ریز مانند هسته میوه، پول خرد، دانه تسبیح، سنجاق قفلی، دکمه و هر چیز مشابه دیگری را می‌بلعند. بسیاری از این اشیای ریز در دهان کودک می‌گذرد و همراه مدفوع از بدنش خارج می‌شود، اما اشیایی مانند سوزن، سنجاق و استخوان‌های ریز و تیز، خطرناک‌اند. اگر فرزند شما جسمی صاف مانند هسته آلو را بلعید، ناراحت نباشید و خروج آن را کنترل کنید، ولی اگر با خوردن جسمی دچار دل درد،

که چه بسا اسباب‌بازی‌هایی که برای فرزند دل‌بندشان تهیه کرده‌اند باعث وارد آمدن صدمات جسمی و حتی مرگ او شود. یک نگاه سطحی به آمار حوادث نشان می‌دهد که هر سال عده زیادی از کودکان به وسیله اسباب‌بازی‌های خود صدمه می‌بینند، ناقص می‌شوند و حتی بعضی از مواقع جان خود را از دست می‌دهند. برای مثال به چند مورد زیر اشاره می‌کنیم:

- بازیچه‌ای که به شکل موشک ساخته شده بود چشم پسر بچه هفت‌ساله‌ای را کور کرد.

- بچه یک ساله‌ای در اثر قورت دادن چشم شیشه‌ای عروسکش خفه شد.

- پرتاب دارت (وسیله‌ای که سر آن از میخ نوک تیز درست شده و انتهای آن یک چهارپیر هدایت کننده دارد که برای نشانه‌گیری از آن استفاده می‌شود)، چشم پسر بچه‌ای را کور کرد و به اعصاب مغزی وی صدمه زد.

- در بازی الک و دولک برخورد دولک با سر کودکی باعث خون‌ریزی مغزی وی شد.

این‌ها نمونه‌هایی از ده‌ها و شاید صدها حادثه‌ای است که هر روز در سراسر جهان برای کودکان اتفاق می‌افتد و همان‌طور که اشاره شد باعث نقص عضو یا مرگ ایشان می‌شود. تنها در سال گذشته در $\frac{1}{4}$ از جهان ۱۵۰۰۰۰ کودک در اثر بازی با اسباب‌بازی‌های خطرناک آسیب دیده‌اند و خسارت‌های ناشی از بازی کودکان با اسباب‌بازی‌های خطرناک به قدری سنگین و در بسیاری از موارد

مسمومیت هاست. تنفس در هوای آلوده و مصرف آب‌های آلوده به سرب نیز از جمله عواملی است که در زندگی شهری امروز، گاه اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد.

گاهی در اسباب‌بازی‌های کودکان از رنگ‌هایی که دارای سرب‌اند، استفاده می‌شود. کودکان در مراحل اولیه رشد برای شناخت اشیاء و محیط اطراف هرچه را پیدا کنند به دهان می‌برند و با خوردن لایه رنگی روی اشیاء و اسباب‌بازی‌ها به طور مستقیم در معرض مسمومیت با سرب قرار می‌گیرند.

• گاهی نیز والدین برای سرگرم کردن کودک، نشریات و روزنامه‌ها را به دست او می‌دهند و کودک نیز ضمن بازی، روزنامه را به دهان برده، مرکب آن را می‌خورد و مقدار قابل توجهی سرب وارد بدن خود می‌کند.

• تنفس کودکان به هنگام رنگ‌آمیزی منازل نیز خطرناک است. زیرا در رنگ‌آمیزی، معمولاً به علت استفاده از رنگ‌های سرب‌دار، هوا

آلوده به سرب می‌شود.

از علل دیگر مسمومیت ناشی از سرب می‌توان این موارد را بر شمرد: جوشاندن آب برای تهیه شیر کودک درون ظرفی که در آن سرب به کار رفته، استفاده از آب لوله‌هایی که شیر آن‌ها مدت زیادی بسته بوده است، نگهداری آب میوه و آب در ظروف سرب‌دار. مسمومیت به سرب می‌تواند منجر به بیماری‌های گوارشی، روانی، مغزی، و در نهایت مرگ کودک شود. کودکان زیر ۶ سال بیش‌ترین قربانیان این مسمومیت‌ها هستند.

براساس تحقیقات پژوهشگران دانشگاه‌های مالزی، کودکان روستایی به دلیل تنفس هوای سالم و بدون سرب از ضریب هوشی و توانایی مغزی بیش‌تری نسبت به کودکان شهری برخوردارند. دکتر زیلینا هاشم، کارشناس محیط زیست این کشور می‌گوید: «کودکان روستایی کم‌تر از کودکان شهری در معرض مواد شیمیایی مانند سرب، که وجود آن در محیط زیست در رشد مغز تأثیر می‌گذارد و ریه‌ها را نیز به خطر می‌اندازد، قرار دارند و همین امر دلیل برتری هوش آن‌هاست. وی می‌افزاید: وجود بیش از ۱۰ میکروگرم سرب در هر دسی لیتر از خون، می‌تواند در ساختار مغزی فرد تأثیر منفی بگذارد. هرگاه مقدار سرب موجود در خون از این حد فراتر رود، هوش و تحرک مغزی فرد تحت تأثیر قرار می‌گیرد و قدرت حافظه کاهش می‌یابد.»

• وقتی تصمیم به تهیه یا ساخت یک اسباب‌بازی می‌گیرید توجه

داشته باشید که قسمت‌های گوناگون آن خوب به هم متصل شده باشد. قسمت‌های متصل شده به وسیله چسب یا قطعات پلاستیکی طوری نباشد که زود از هم جدا شده، یا بشکند؛ چون ممکن است قسمت‌های شکسته شده به کودک شما آسیب برساند. دقت داشته باشید که دکمه‌ها و قطعاتی که به جای چشم‌ها و نوک بینی عروسک‌های پارچه‌ای و پنبه‌ای استفاده می‌شود، کاملاً سفت و محکم در جای خود متصل شده باشند که کودکان به آسانی نتوانند آن را از جای بکنند و ببلعند.

• از تهیه اسباب‌بازی‌هایی که دارای لبه‌های تیزند یا ممکن است زود بشکنند و در نتیجه لبه‌های تیز پیدا کنند، خودداری کنید.

• هم چنین از خرید اسباب‌بازی‌هایی مثل شمشیرهایی که نوک تیز دارند یا سیخ‌های کباب که ممکن است کودک به عنوان شمشیر از آن‌ها استفاده کند و از خرید یا تهیه اسباب‌بازی دارای چرخ‌های دندانه‌دار، به خصوص اگر آن دندانه‌ها به نحوی ساخته شده‌اند که تیز می‌باشند و ممکن است انگشتان کودک شما میان آن گیرند، خودداری کنید.

• بعضی از اسباب‌بازی‌های پرسر و صدا (تفنگ و تپانچه) که امروز متداول شده ممکن است صدمات جبران‌ناپذیری بر کودکان وارد آورد. (تفنگ و تپانچه ممکن است (بعضی روان‌شناسان مخالف اسباب‌بازی‌های خشن‌اند) مورد علاقه کودکان باشد، ولی نه برای هر

کاملاً شبیه به قطار واقعی و دیگری چوبی و ساده است که واگن‌های آن جدا می‌شود و کودک کارهای مختلفی می‌تواند با آن انجام دهد، کودک از اسباب‌بازی فلزی، رنگ‌شده و کامل که ممکن است ظاهری جذاب نیز داشته باشد خیلی زود خسته می‌شود، ولی از نوع دوم که کودک می‌تواند بر روی آن کار کند، آن را تغییر دهد، اجزای آن را از هم جدا کند و با به‌کارگیری نیروی ابتکار و تخیل خود کارهای مختلفی روی آن انجام دهد، بیش‌تر خوشش خواهد آمد.

پی‌نوشت‌ها:

- ۱- حاج بابایی، مرتضی: مجله فرزند سالم، بهمن ماه ۱۳۷۵، صفحه ۳۷.
- ۲- تمرساز، زهرا: مجله پیوند، خردادماه ۱۳۶۷، صص ۲۶ و ۲۵.
- ۳- اسپاک، بنیامین: تغذیه، تربیت و نگهداری کودک، صص ۴۹۱ و ۴۹۰.
- ۴- سعادت، سعید: مجله فرزند سالظ، بهمن‌ماه ۱۳۷۵، صص ۳۸.
- ۵- مجله رشد جوان، فروردین ۷۷-۱۳۷۶، صص ۴۳.
- ۶- منبع شماره ۲، صص ۲۹.

استفاده کند ناراحتی جبران ناپذیری برای شما به وجود بیاورد. با بهره‌گیری از ترانزیستورها، اکنون تمام اسباب‌بازی‌های برقی را به صورتی که با قوه کار می‌کنند ساخته‌اند که به هیچ وجه خطرناک نیستند.^۶

• اسباب‌بازی‌ها نقش مهمی در زندگی کودک بازی می‌کنند. کودکان به اسباب‌بازی‌هایی نیازمندند که بتوان آن‌ها را حرکت داد، تغییر داد و دستکاری کرد. اسباب‌بازی‌هایی دارای ارزش روان‌شناختی‌اند که کودک در آن نقش فعالی داشته باشد. اسباب‌بازی‌هایی که بسیار خودکار یا بسیار کامل باشند چیزی برای انجام دادن کودکان باقی نمی‌گذارند. هر گاه شما یک ماشین کوکی یا قطار کوکی بخرید و در اختیار کودک قرار دهید، او در تمام روز این ماشین کوکی را کوک می‌کند و رها می‌سازد و به آن نگاه می‌کند و شادی می‌نماید. این گونه اسباب‌بازی‌ها محتوای جالبی ندارند و کودک هیچ‌گونه تلاش فکری انجام نمی‌دهد و در مقابل اسباب‌بازی، موجودی منفعل، تماشاگر و فاقد ابتکار و خلاقیت است. مثلاً وقتی دو نوع ترن در اختیار کودک قرار دهید که یکی از آن‌ها فلزی، رنگ‌شده و

سن و سالی. امروزه بیش‌تر این اسباب‌بازی‌ها به نحوی ساخته شده‌اند که در آن‌ها می‌توان از انواع و اقسام ترفه‌ها و حتی در بعضی از آن‌ها از فشنگ‌های صدادار بهره‌جست. متأسفانه کودکان علاقه دارند که بچه‌های دیگر را غافلگیر کرده، تفنگ را در نزدیک گوش آنان به صدا در آورند. اگر در چنین حالاتی موفق به چکاندن ماشه و ایجاد صدا شوند ممکن است پرده گوش کودک صدمه دیده، برای همیشه از داشتن یک گوش سالم محروم شود، یا این که پرده گوش کودک آسیب ببیند و موجب آزار و اذیت او شود.

• از دیگر اسباب‌بازی‌های خطرناک، اسباب‌بازی است که برای به حرکت درآوردنشان از نیروی برق استفاده شده است. این گونه اسباب‌بازی‌های برقی را برای کودکان کم‌تر از ۱۳ سال خود به هیچ وجه تهیه نکنید. این نوع اسباب‌بازی‌ها اگرچه دارای ترانسفورماتوری هم باشند که برق ۲۲۰ ولت منزل را به برق با ولتاژ کم تبدیل کنند، باز هم برای کودکان خطرناک‌اند. زیرا اغلب بچه‌ها بعد از مدتی بازی با آن وسیله، بدون آن که آن را جمع و جور کنند و در گوشه‌ای بگذارند آن را در وسط اتاق رها می‌کنند. والدین بدون توجه به این مسئله ممکن است در حین عبور، روی آن پا گذاشته، یا با پای آن‌ها به گوشه‌ای پرتاب شود و در نتیجه بدون آن که کسی متوجه شود در سیستم برقی آن اشکالی به وجود آید و بعد وقتی که کودک شما بخواهد از آن

